

การสร้างสรรคงานนาฏศิลป์ตามยุคสมัย

Dance Creation by the Times

นิศารัตน์ สิงห์บุราณ กาญจนารัตน์แจ่มฟ้า และ ศรียา หงษ์ยี่สิบเอ็ด

Nisarat Singburan, Kanchanarat Chaemfa, and Sariya Hongyeesibed

ภาควิชาดนตรีและศิลปะการแสดง คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

Department of Fine and Applied Arts in Performing

Faculty of Humanities and Social Sciences

E-mail: nisarat_sin@cmru.ac.th, kanchanarat_cha@cmru.ac.th,

sariya_hon@cmru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเป็นมาของรูปแบบการสร้างสรรคงานนาฏศิลป์ ตามยุคสมัยผู้วิจัยใช้ระบบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์ จากการสังเกตและการสัมภาษณ์ รวมถึงการศึกษาข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวข้องของผลการวิจัยพบว่าการสร้างสรรคงานนาฏศิลป์มีหลายหลายรูปแบบผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าการสร้างสรรคงานนาฏศิลป์โดยมุ่งไปที่การมีส่วนร่วมของหน่วยงานซึ่งผู้วิจัยสามารถแบ่งยุคการสร้างสรรคงานนาฏศิลป์ได้ 3 ยุคดังนี้ 1) ยุคแรก เป็นยุคที่มีหน่วยงานเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องของ 2) ยุคที่การแสดงเกี่ยวกับวิถีชีวิตของชาวบ้าน 3) ยุคร่วมสมัยทั้ง 3 ยุคนี้จะเห็นได้ชัดว่ามีความเกี่ยวข้องของระบบหน่วยงานทั้งสิ้น เพราะเมื่อมีหน่วยงานเข้ามาเกี่ยวข้อง การแสดงจะเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป การแสดงของแต่ละยุคนั้นก็จะมี ความแตกต่างกันออกไปไม่ว่าจะเป็นแนวการสร้างสรรค รูปแบบการแสดง ลักษณะการแต่งกายหรือแม้แต่ดนตรีที่ใช้ในการแสดง

คำสำคัญ: นาฏศิลป์ สร้างสรรค ยุคสมัย

Abstract

This study aims at investigating the background of creative patterns on Thai Traditional Dancing throughout the various times. This qualitative research was conducted through a descriptive analysis and observation, interviewing and studying of primary document. The research results revealed that there were a number of creative patterns on Thai Traditional Dancing. The focus was on the creation of Thai Traditional Dancing through participation of agencies which can be divided into 3 periods: 1) the era in which the agency has been involved; 2) the era of the show about way of life of the villagers, 3) contemporary. These three eras are obviously related to the agency system. Thai Traditional Dancing show was accepted when agency system was involved. The performances of each era were different in many aspects including creative concepts, display patterns, dress styles in that era or even the music used in the show.

Keywords: Dancing Art, Create, Era

บทนำ

ศิลปะการแสดงคือมรดกทางวัฒนธรรมที่มีสืบต่อกันมาเป็นเวลานาน มีการเปลี่ยนแปลงแตกต่างกันออกไปตามแต่ละท้องถิ่น จนกลายเป็นวัฒนธรรม วัฒนธรรมที่กล่าวถึงคือสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นโดยผ่านกระบวนการสร้างสรรค์ คัดเลือก ปรับปรุง และยึดถือสืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบันมีการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงหรือผลิตสร้างขึ้นใหม่ตามยุคตามสมัยเพื่อความเจริญงอกงาม ในวิถีชีวิตของคนในชุมชน

การสร้างสรรค้งานทางด้านนาฏศิลป์ มีหลากหลายรูปแบบไม่ว่าจะเป็น การสร้างสรรค้งานนาฏศิลป์ที่เรียนแบบธรรมชาติ การงานสร้างสรรค้งานที่ได้มาจากความเชื่อ ความศรัทธาและการสร้างสรรค้งานที่เกิดขึ้นจากอารมณ์ของผู้คนที่มีความส้งคม สิ่งเหล่านี้ต้องอาศัยการเคลื่อนไหวของร่างกายเป็นหลักและ การแสดง อารมณ์อย่างป็นระบบของผู้แสดงที่แสดงป็นกลุ่มหรือจะแสดงเดี่ยวก็ได้ สิ่งนี้จะ ทำให้ผู้ชมเข้าถึงรูปแบบการแสดงได้อย่างลึกซึ้ง ลักษณะรูปแบบการสร้างสรรค้งาน

งานนาฏศิลป์ก็จะแตกต่างกันไปตามลักษณะการออกแบบและความชอบของผู้สร้างสรรคผลงาน แต่เดิมนั้นคนโบราณมักสร้างจังหวะและทำนองด้วยการตบการตีร่างกายให้เป็นเสียง เช่น ทำตบมะผาบซึ่งเป็นการแสดงของภาคเหนือ ทำมวยโบราณของผู้ชายภาคอีสาน การเต้นของชนเผ่าแอฟริกัน (ชัชวาล วงษ์ประเสริฐ, 2532) การที่จะได้ทำทางมานั้นต้องพิจารณาให้ดีว่าร่างกายแต่ละส่วนสามารถสร้างเป็นท่าทางได้หรือไม่ ผู้แสดงอาจจะปฏิบัติด้วยการกระทุบทำสลักกันไปมา การปรบมือ หรือการตีตื้นัว เข้ามาผสมด้วยเพื่อให้เกิดท่าทางที่สวยงามในการแสดง เช่นเดียวกับท่าทางของการรำรำแบบนาฏศิลป์ แต่เดิมนั้นท่าที่เป็นแบบแผนและมีมานานจะมีลักษณะโครงสร้างตามแบบแผนโบราณของนาฏศิลป์ไทย คือ ตั้งวง จีบ ล่อแก้ว กระดก ยกหน้า หรือที่ปรากฏที่รำอยู่ในเพลงแม่บทเล็ก หรือแม่บทใหม่ เป็นต้น (สุมิตร เทพวงษ์, 2541) เมื่อกาลเวลาผ่านไปรูปแบบการแสดงก็มีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย งานที่การสร้างสรรคคือออกมา นั้นจึงปรากฏออกมาในรูปแบบอนุรักษ์ การสร้างสรรคการแสดงและการพัฒนา และมีการนำเอาเทคนิคต่าง ๆ เข้ามาผสมผสานกันมากขึ้น ทำให้การแสดงมีความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น

ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงศึกษาเกี่ยวกับการสร้างสรรคงานนาฏศิลป์ตามยุคสมัย โดยเจาะจงไปที่กลุ่มของหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับนาฏศิลป์ เช่น หน่วยงาน องค์กร หรือมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ว่ามีรูปแบบการแสดง และการสร้างสรรคการแสดง องค์กรความรู้ที่ได้จากการศึกษาดังนี้จะเป็นแนวทางในการศึกษาเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของนาฏศิลป์หรือเป็นแรงบันดาลใจในการสร้างสรรคงานการแสดงนาฏศิลป์ในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาความเป็นมาของนาฏศิลป์และลักษณะการสร้างสรรคงานนาฏศิลป์ตามยุคสมัย

วิธีดำเนินการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยวิธีการ ดังนี้

การเลือกพื้นที่ศึกษา

สำรวจข้อมูลเบื้องต้นและเลือกหัวข้อศึกษา โดยรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การสัมภาษณ์แบบมีเป็นทางการ อาจารย์สารภี วีระกุล เพื่อหาข้อมูลและสัมภาษณ์บุคคลที่มีผลงานด้านการสร้างสรรค์งานทางด้านนาฏศิลป์
2. การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ เพื่อหาข้อมูลแบบเจาะลึก ในการพูดคุยซักถามบุคคลทั่วไป
3. การสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม โดยการสังเกตการณ์การสร้างสรรคงานทางนาฏศิลป์ของศิลปิน และการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม โดยการร่วมเป็นผู้สร้างสรรค์งานทางนาฏศิลป์

การจัดกระทำข้อมูล

1. เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มาแยกเป็นหมวดหมู่ตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้
2. เก็บข้อมูลจากการลงพื้นที่โดยการสัมภาษณ์และการปฏิบัติเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องที่สุด และนำมาใช้ในงานวิจัยครั้งนี้

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การศึกษาประวัติความเป็นมาของนาฏศิลป์ โดยใช้ทฤษฎีประวัติศาสตร์ (นิยพวรรณ วรรณศิริ, 2550)
2. การวิเคราะห์ด้านรูปแบบการสร้างสรรค์การแสดง โดยใช้หลักทฤษฎีนาฏยลักษณ์ของ สุรพล วิรุฬห์รักษ์ (2547)
3. การวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างการสร้างสรรคนาฏศิลป์ในอดีตกับปัจจุบัน โดยใช้ทฤษฎีวิวัฒนาการทางวัฒนธรรมของ Darwin โดยใช้ทฤษฎี (Scupin & Decorse, 2004)

การนำเสนอข้อมูล

การนำเสนอข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้แล้วมาสรุปผลโดยการเขียนเชิงพรรณนาวิเคราะห์ ในรูปแบบบทความ

สรุปและอภิปรายผล

นาฏศิลป์ คือ ศิลปะการแสดงที่ใช้ภาษากายอธิบายแทนคำพูด เพื่อสื่อสารให้เกิดความเข้าใจในสิ่งที่ตนได้ไปพบเจอมา สิ่งเหล่านี้มีการพัฒนามาจากอดีตมาจนถึงปัจจุบัน โดยกระบวนการในการแสดงนั้นจะมีการเรียบเรียงท่ารำให้เป็นระบบระเบียบมีแบบแผนเฉพาะของสังคมนั้น ๆ

เมื่อกล่าวถึงลักษณะการสร้างสรรคงานนาฏศิลป์ คำนี้มีความหมายในตัวคำว่าสร้างสรรค คือ การสร้างสรรคงานขึ้นมาให้โดยจะยึดตามแบบเดิมที่มีอยู่แล้วก็ได้และทำมาปรับปรุงใหม่มีความแปลกใหม่และน่าสนใจมากขึ้นหรือจะเป็นการสร้างสรรคงานขึ้นมาใหม่โดยสิ่งนั้นไม่เคยเกิดขึ้นก็ได้ ส่วนคำว่านาฏศิลป์ คือ ศิลปะการรำรำที่ใช้การเคลื่อนไหวของร่างกายที่มนุษย์เป็นผู้ประดิษฐ์ขึ้น จะแบ่งได้ 3 ประเภทคือ การเรียนแบบธรรมชาติ เกิดจากความเชื่อความศรัทธา และ เกิดจากอารมณ์ของมนุษย์ที่มีต่อสังคม

1. เกิดจากการเรียนแบบธรรมชาติ

การที่มนุษย์เคลื่อนไหวร่างกายด้วยท่าทางต่างๆ เช่นการยกแขนขา เอว ลำตัว การใช้ใบหน้าเพื่อแสดงอารมณ์ในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นความรู้สึกรัก โกรธ โศกเศร้า เสียใจ อารมณ์เหล่านี้ล้วนแต่แสดงออกได้ในทางสีหน้าทั้งนั้น ผู้สร้างสรรคผลงานจึงดัดแปลงให้มีความสวยงามขึ้นด้วยการนำท่าทางการรำรำและแสดงอารมณ์ทางใบหน้ามาผสมผสานเข้าด้วยกันเพื่อให้ผู้ชมการแสดงนั้นๆเข้าถึงการแสดงได้อย่างลึกซึ้ง

2. เกิดจากความเชื่อความศรัทธา

ความเชื่อความศรัทธาผู้วิจัยเชื่อว่า ไม่ว่าจะเป็นผู้คนกลุ่มใด ก็ต้องมีที่พึ่งทางใจหรือเครื่องสักการบูชากันทั้งนั้น เพื่อเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจในยามที่ตนต้องการที่พึ่งตัวอย่างเช่น การเชื่อเรื่องภูตผี เทพารักษ์ รูปปั้นที่ผู้คน

เคารพจากนั้นได้กลายเป็นแบบแผนทางวัฒนธรรม มีการจัดการแสดงขึ้นเพื่อเคารพบูชาสิ่งนั้น ๆ สิ่งเหล่านี้ล้วนกลายเป็นนาฏศิลป์ที่มีพื้นฐานที่เกิดขึ้นจากความเชื่อความศรัทธาททั้งสิ้น

3. เกิดจากอารมณ์ของผู้คนที่มีต่อสังคม

อารมณ์ที่ผู้คนมีต่อสังคมนั้นมีหลากหลายรูปแบบไม่ว่าจะเป็นอารมณ์ดีใจ หรือ เสียใจ สิ่งเหล่านี้มักสะท้อนให้เห็นได้ชัดเจนเมื่อผู้คนอยู่รวมกันเป็นกลุ่มในสังคมเพราะต้องพบเจอกับเหตุการณ์ต่าง ๆ ทำให้เกิดความรู้สึกเหล่านี้ได้ จึงทำให้เกิดแนวคิดการสร้างสรรคการแสดงขึ้นโดยยึดหลักการรอบแนวคิดของค่านิยม ประเพณี วัฒนธรรม เพื่อช่วยในการขัดเกลาความคิดของผู้คนในสังคมให้อยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข

จากข้อมูลข้างต้นคณะผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการสร้างสรรคงานนาฏศิลป์ตามยุคสมัยโดยแบ่งได้ 3 ยุคสมัยดังนี้

1. ยุคแรก: ยุคที่มีหน่วยงานเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้อง

การสร้างสรรคงานนาฏศิลป์ในยุคแรกนั้นจะมีหน่วยงานเกี่ยวกับนาฏศิลป์เข้ามามีส่วนในการสร้างสรรคงาน เช่น หน่วยงานจากกระทรวงวัฒนธรรม หน่วยงานจากกรมศิลปกร หน่วยงานจากมหาวิทยาลัยที่เกี่ยวข้องกับนาฏศิลป์ต่าง ๆ ซึ่งที่เหล่านี้จะเป็นที่ยอมรับจากบุคคลทั่วไป (สารณี วีระกุล, 2560,กรกฎาคม 14) ลักษณะการแสดงของแต่ละชุดที่ผู้สร้างสรรคผลงานประดิษฐ์ขึ้นมานั้นก็จะยังคงยึดหลักของนาฏศิลป์ไทยอยู่ การฟ้อนรำและท่วงท่าลีลาเป็นกระบวนการเคลื่อนไหวของอวัยวะร่างกายของนักแสดงที่ออกมาในลักษณะต่าง ๆ เช่น ลีลาทวนคำพูด แทนอากัปกริยาที่กำลังปฏิบัติอยู่ การประดิษฐ์กิริยาท่าทางของมนุษย์ให้สวยงามเกินกว่าปกติในการแสดงออก เป็นลีลาระหว่างผู้แสดงและผู้ชม การจัดกระบวนการท่าจะเป็นแบบมีเนื้อร้อง หรือไม่มีเนื้อร้องก็ตาม ต้องสามารถสื่อความหมายท่วงท่าลีลาเหล่านั้น โดยต้องสอดคล้องกับเนื้อร้องและทำนองเพลงด้วย เนื่องจากการแสดงลีลาท่ารำของนาฏศิลป์ไทยต้องประกอบด้วยการใช้ภาษาท่า การใช้ภาษานาฏศิลป์ หรือการรำเพลงหน้าพาทย์ เพื่อบ่งบอกเรื่องราว ภาษานาฏศิลป์ที่ใช้ประกอบการแสดง เป็นท่ารำที่นำมาจากท่ารำแม่บท และเชื่อมท่ารำให้เป็นกระบวนการ

จากท่ารำในเพลงช้า เพลงเร็ว การแสดงจึงจะเกิดความวิจิตรงดงามตามแบบแผนนาฏศิลป์ไทยเช่นลักษณะการตั้งวง การก้าวเท้ากระดกเท้า การใช้จังหวะในการแสดงก็จะเป็นลักษณะของดนตรีไทย ส่วนในเรื่องของเครื่องแต่งกายนั้นก็แต่งกายตามแบบนาฏศิลป์ไทย คณะผู้วิจัยจะขอยกตัวอย่างการแสดงระบำฉิ่ง ดังนี้

ระบำฉิ่งเป็นการแสดงในรูปแบบสร้างสรรค์ โดยนำเครื่องประกอบจังหวะของวงดนตรีไทยมาประดิษฐ์เป็นการแสดงในรูปแบบระบำเบ็ดเตล็ด ระบำฉิ่งคือระบำที่ใช้แสดงในงานอวยพรต่าง ๆ ลักษณะการแสดงผู้แสดงจะใช้ฉิ่งประกอบการแสดงเพื่อให้เป็นเอกลักษณ์ของการแสดงนั้น ลักษณะการแต่งกายแบบไทย นุ่งผ้าถุง ห่มสไบ จังหวะดนตรีในการแสดงจะเป็นดนตรีไทย การเคลื่อนไหวร่างกายในการแสดงจะช้ากระบวนท่ารำของรำไทยที่เป็นเอกลักษณ์ ในปัจจุบันการแสดงประเภทนี้ก็ยังคงเป็นที่นิยมนำมาแสดงตามงานต่างๆมากมายเพราะเป็นที่ชื่นชอบของบุคคลทั่วไปและมีลักษณะท่ารำที่เป็นเอกลักษณ์ของนาฏศิลป์ไทยที่แสดงออกได้อย่างชัดเจน

ภาพที่ 1 ระบำฉิ่ง. จาก <https://picpost.postjung.com>

2. ยุคที่สอง: การแสดงเกี่ยวกับวิถีชีวิตของชาวบ้าน

การแสดงพื้นบ้านหรือนาฏศิลป์พื้นบ้านของไทยมีประวัติความเป็นมาที่ยาวนานแบบอย่างหรือลักษณะของการแสดงเหล่านี้เราอาจเรียกว่า “แบบกระบวนกรท้งถิ่น” (เรณู โกศินานนท์, 2539) นาฏศิลป์พื้นบ้านหมายถึง ศิลปะการเคลื่อนไหวร่างกาย ให้มีท่าทางที่สวยงามและมีลักษณะลีลาท่าทางตามแต่ละท้องถิ่นนั้น ๆ นาฏศิลป์พื้นบ้านเป็นการแสดงที่เลียนแบบ

วิถีชีวิตความเป็นอยู่ การทำมาหากินของคนในชนบท ต่อจากนั้นก็ค่อยๆ พัฒนาเรื่องราวโดยการผูกเรื่องและเรื่องราวที่เกิดขึ้นจริงในชุมชน

ในยุคนี้ผู้สร้างสรรค์ผลงานจะมุ่งเน้นไปที่วิถีชีวิตของชาวบ้านตามพื้นที่ต่าง ๆ ซึ่งแบ่งตามภาคของประเทศไทยได้ 4 ภาค คือ ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคอีสาน และภาคใต้ โดยลักษณะการสร้างสรรคผลงานนั้นจะเน้นไปที่กระบวนการร่ำที่นำมาใช้ปฏิบัติจริง คณะผู้วิจัยขอยกตัวอย่างการสร้างสรรคงานนาฏศิลป์ตามวิถีชีวิตของชาวบ้าน เช่นการแสดง แห่ไข่มดแดง การแสดงนี้เกิดขึ้นจากภาควิชานาฏศิลป์ วิทยาลัยครูบุรีรัมย์ (มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์) ได้ศึกษารูปแบบการแห่ไข่มดแดงของชาวบ้าน โดยอาจารย์ ประชัน คะเนวัน และอาจารย์ดรธรณี อุบลเลิศ ได้ศึกษาขั้นตอนอย่างละเอียดก่อนจะนำมาประดิษฐ์เป็นชุดการแสดง ผู้สร้างสรรค์ผลงานต้องการสื่อให้ผู้ชมเห็นถึงวิถีชีวิตของคนภาคอีสานเป็นอย่างไร ในสมัยก่อนนั้นภาคอีสานเป็นภาคที่มีอากาศร้อนและการหาอาหารก็มักจะหาอาหารจากธรรมชาติ ท้องไร่ ท้องนา ป่าในชุมชน รวมไปถึงในแหล่งน้ำตามธรรมชาติต่าง ๆ อาหารที่นิยมของภาคอีสานคือไข่มดแดงเพราะเป็นอาหารที่หาได้ง่ายช่วงหน้าแล้งเท่านั้น ถือได้ว่าเป็นอาหารตามฤดูกาลแม้ในปัจจุบันก็ยังได้รับความนิยมในการบริโภคกันอยู่ ด้วยรสชาติที่เป็นเอกลักษณ์ และวิธีการหาอาหารก็หาได้ง่ายโดยการใส่ตะกร้าผูกติดกับไม้แล้วแห่ไปที่ล้งของมดแดง จากข้อมูลดังกล่าวจึงทำให้ผู้สร้างสรรค์ผลงานคิดประดิษฐ์ท่ารำเกี่ยวกับการแสดงนี้ขึ้นและมีชื่อชุดการแสดงว่าเซ็งแห่ไข่มดแดง สนุกสนานเร้าใจในรูปแบบศิลปะการแสดง แบบชาวอีสาน ซึ่งได้แสดงออกถึงการออกไปหาไข่มดแดง ซึ่งได้มาอย่างยากลำบาก ซึ่งชุดการแสดงนี้สามารถบอกเล่าวิถีการได้อย่างละเอียด ช่วงของจังหวะดนตรีเป็นดนตรีของภาคอีสานทั้งหมดเพราะต้องการสื่อให้เห็นถึงความสนุกสนานและความไพเราะ มีลักษณะการแต่งกาย แบบชาวบ้านอีสานคือเสื้อแขนกระบอกนุ่งผ้าซิ่น ซึ่งการแสดงนี้เป็นการแสดงที่สวยงามบ่งบอกถึงความเป็นเอกลักษณ์ของภาคอีสานได้อย่างลงตัว

ภาพที่ 2 เซิ้งแห่ไข่มดแดง. จาก “การพ่อนรำพื้นบ้านอีสาน”

<http://www.isan.clubs.chula.ac.th/folkdance/?transaction=kalsin08.php>

3. ยุคร่วมสมัย

ยุคร่วมสมัยหรือยุคปัจจุบันนี้ มักจะมุ่งเน้นไปที่การพัฒนารูปแบบการแสดงที่แปลกใหม่โดยจะนิยมนำการแสดงของต่างชาติมามีส่วนประกอบในการแสดงนั้นด้วยดังนั้นผู้สร้างงานต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบการแสดงให้มีความน่าสนใจและเป็นที่ยอมรับแก่ผู้ชม การแสดงแต่ละชุดจะอยู่ได้นานหรือไม่ นั้น ไม่ได้อยู่ที่ผู้ชมเพียงอย่างเดียว แต่ยังมีภูมิระเบียบของกลุ่มคนที่รักษาประเพณีเดิมอยู่ด้วยเรียกว่า “กลุ่มอนุรักษ์นิยม” (พีรพงศ์ เสนโสภา, 2551) นาฏศิลป์ร่วมสมัยคือการผสมผสานทางวัฒนธรรม และนำเสนอออกมาในรูปแบบของการแสดง นาฏศิลป์ร่วมสมัยที่ดีนั้นจะต้องมีความร่วมสมัยที่สามารถทำให้ผู้ชมเข้าใจท่าทางการแสดงที่ผู้แสดงต้องการสื่อ การชมนาฏศิลป์ร่วมสมัยนอกจากผู้ชมจะชมเพื่อความสนุกสนานแล้ว ผู้ชมอาจจะเกิดความรู้สึกคล้อยตามชื่นชมไปกับลีลาการเคลื่อนไหวของผู้แสดงที่ผ่านการฝึกมาเป็นอย่างดีรวมถึงการใช้เทคนิคต่าง ๆ ในการแสดงจะต้องมีความน่าสนใจ ในยุคนี้การแสดงมุ่งเน้นไปที่การเคลื่อนไหวร่างกายความแข็งแรงและการแสดงออกของอารมณ์ผู้แสดงเป็นหลัก ทั้งนี้คณะผู้วิจัยจะขอยกตัวอย่างการแสดงร่วมสมัยคือ การแสดงชุด “ขาวดำ”

การแสดงชุด “ขาวดำ” ได้รับแรงบันดาลใจจากภาพการต่อสู้ของตัวละครในวรรณคดีเรื่อง “รามเกียรติ์” ที่ปรากฏในจิตรกรรมฝาผนัง โดยนำเสนอความ

พยายามอย่างยิ่งยวดของมนุษย์ที่จะรักษาสสมดุลระหว่างความดีและความชั่ว เพื่อค้นพบความสุขสันต์ในใจ ประกอบการบรรเลงกู่ฉิน (guqin) สดโดยศิลปินชาวจีน หวู่ นา (Wu Na) ออกแบบแสดงโดยศิลปินญี่ปุ่น มิอุระ อะซาโกะ (Miura Asako) ลีลาการแสดงร่วมสมัยและการออกแบบเครื่องแต่งกายที่ผสมผสานระหว่างความร่วมมือและความละเอียดอ่อนของนาฏศิลป์ไทยชั้นสูง การแสดงนี้ถือเป็นการแสดงร่วมสมัยที่เห็นได้ชัดถึงความผสมผสานระหว่างศิลปวัฒนธรรมของไทยและต่างชาติที่มีความเป็นเอกลักษณ์ของตนเองแล้วสามารถนำการสิ่งเหล่านี้มารวมตัวได้อย่างลงตัวการแสดงนาฏศิลป์สร้างสรรค์ของไทยไม่ว่าเกิดช่วงไหนยุคไหนการแสดงก็ยังคงความเป็นเอกลักษณ์แม้จะมีการเปลี่ยนแปลงไปแต่ยังคงความสวยงามอยู่เสมอ

ภาพที่ 3 ชาวดำ. จาก <http://www.artbangkok.com>

สรุปและอภิปรายผล

จากผลการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คณะผู้วิจัยสามารถสรุปผลและอภิปรายผล ดังนี้

ประวัติความเป็นมาเกี่ยวกับนาฏศิลป์ คณะผู้วิจัยใช้ทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ของ (นิยพรรณ วรณศิริ, 2540) กล่าวคือโครงสร้างได้มาจากการกระทำระหว่างกันทางสังคมจากบรรทัดฐานและเกณฑ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ซึ่งเป็นตัวบ่งชี้ที่สำคัญได้จากชาติพันธุ์ของแต่ละสังคมเปลี่ยนแปลงได้เหมือนศิลปะการแสดงคือมรดกทางวัฒนธรรมที่มีสืบต่อกันมาเป็นเวลานาน มีการเปลี่ยนแปลงแตกต่างกันออกไปตามแต่ละท้องถิ่น จนกลายเป็นวัฒนธรรม

วัฒนธรรมที่กล่าวถึงคือสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นโดยผ่านกระบวนการสร้างสรรค์ คัดเลือก ปรับปรุง และยึดถือสืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน มีการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงหรือผลิตสร้างขึ้นใหม่ตามยุคตามสมัยเพื่อความเจริญงอกงาม ในวิถีชีวิตของคนในชุมชน (พิรพงศ์ เสนไสย, 2546) ในลักษณะของการ สร้างสรรค์งานนาฏศิลป์ตามยุคสมัยนั้น คณะผู้วิจัยได้แบ่งยุคสมัยออกเป็น 3 ยุค คือ ยุคแรก คือยุคที่มีหน่วยงานเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้อง ยุคที่ 2 คือยุคที่ผู้ สร้างสรรค์ผลงานมุ่งเน้นการสร้างสรรค์การแสดงไปที่การเลียนแบบวิถีชีวิต ของชาวบ้านตามท้องถิ่นต่าง ๆ ยุคที่ 3 คือยุคที่เป็นการผสมผสานกันระหว่าง นาฏศิลป์ไทย และ นาฏศิลป์ตะวันตกหรือที่เรียกว่า นาฏศิลป์ ร่วมสมัยนั่นเอง จากข้อมูลนี้คณะผู้วิจัยได้ใช้ทฤษฎีของ (สุพรรณิ บุญเพ็ง, 2542) กล่าวคือนาฏศิลป์ร่วมสมัยเป็นรูปแบบของการนำเสนอผลงาน สร้างสรรค์ทางด้านนาฏศิลป์ที่มีลักษณะความเป็นไทยในผลงานการแสดง ไม่ว่าจะ เป็นรูปแบบการสร้างสรรค์งานนาฏศิลป์แบบไทยที่เป็นจารีต หรือจะ เป็นนาฏศิลป์ไทยที่มีการผสมผสานกันก็ร่วมแต่เป็นการแสดงที่สวยงามและ สามารถนำมาพัฒนาให้สวยงามได้ตามยุคสมัย

ในส่วนของความแตกต่างระหว่างนาฏศิลป์แต่ละยุคนั้นผู้วิจัยใช้ทฤษฎี ของสุรพล วิรุฬห์รักษ์ (2547) ได้กล่าวถึงนาฏยลักษณ์ ที่หมายถึงลักษณะ ของนาฏศิลป์สกุลใดสกุลหนึ่ง โดยเฉพาะนาฏยลักษณ์เป็นเครื่องบ่งชี้รูปแบบ โครงสร้างเนื้อหาและวิธีการที่ทำให้เห็นความแตกต่างของการแสดงชุดต่าง ๆ จึงสามารถแยกแยะและนำเอาลักษณะเฉพาะออกมาให้ปรากฏชัดเจน นาฏย ลักษณ์ของการแสดงสามารถแบ่งได้ 4 ส่วนหลัก ได้แก่ เครื่องแต่งกาย อุปกรณ์การแสดง ดนตรี การแสดง (สิริธร ศรีชลาคม, 2543) โดย กระบวนการสร้างสรรค์การแสดงทั้งหมดตั้งขึ้นอยู่กับรูปแบบการแสดงแต่ละ ประเภทด้วยเพราะต้องมีการวางแผนเพื่อหาข้อมูล และแรงบันดาลใจซึ่ง องค์ประกอบทั้งหมดนี้สามารถบ่งบอกถึงความเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละยุค สมัยได้เป็นอย่างดี

เอกสารอ้างอิง

ชัชวาล วงษ์ประเสริฐ. (2532). *ศิลปะการพ่อนอีสาน*. มหาสารคาม:

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

นียบพรรณ วรณศิริ. (2540). *มานุษยวิทยาสังคมและวัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ:

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

นียบพรรณ วรณศิริ. (2550). *มานุษยวิทยาสังคมและวัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ:

เอ็กซ์เปอร์เน็ท.

เรณู โกตินานนท์. (2539). *การแสดงพื้นบ้านในประเทศไทย*. (พิมพ์ครั้งที่4).

กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

สารณี วีรกุล. (2560, 14 กรกฎาคม). สัมภาษณ์.

สิริธร ศรีชลาคม. (2543). *นาฏศิลป์ไทยร่วมสมัย: การสร้างสรรค์นาฏศิลป์
ไทยกับนาฏศิลป์ไทยสกุลอื่น ระหว่างปี พ.ศ.2510-2542*.

วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุพรรณิ บุญเพ็ง. (2542). *ประวัติบัลเล่ต์ในประเทศไทย*. วิทยานิพนธ์ปริญญา

มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุมิตร เทพวงษ์. (2541). *นาฏศิลป์ไทย*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

สุรพล วิรุฬร์ักษ์. (2547). *นาฏศิลป์ปริทรรศน์*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่ง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Scupin, R., & Decorse, C. R. (2004). *Anthropology: A global perspective*.

New Jersey: Pearson Education.